

אוניברסיטת בן-גוריון
החטיבה לספרויות יהודיות

122-1-0012 שירת יידיש: מהשיר העממי לשיר המודרניסטי

ג 08-10

אביב 2012 / תשע"ב

פרופ' דויד רוסקיס

שעת קבלה: יום ב' 14:00-15:00

חדר יידיש: בניין 74 חדר 302

טל' 08-6461133

אימייל: daroskies@jtsa.edu

מטרות הקורס: ארבעת מוקדי הקורס הם: (א) שירת יידיש על צורתיה, החל מן השיר העממי והמשכילי וכלה במודרנה, (ב) הזרמים העיקריים בשירת היידיש באמריקה ובאירופה המזרחית, (ג) המסכה והפרסונה כביטוי של שירת היחיד בניו-יורק, ו(ד) שני משוררים מובילים והשילוב שמצאו בין מרחב וזמן.

דרישות הקורס:

- נוכחות חובה.
- השתתפות פעילה בקורס - עמידה בקריאה.
- עבודה קצרה, בהיקף של 3-5 עמ'. יש למסור את העבודה המודפסת ב-1 למאי. עבודה זו תחשב ל-25% של הציון הסופי.
- המטלה הסופית בקורס תהיה מבחן "אמריקאי". השאלות יימסרו לכם בשיעור האחרון.
- כל המקורות הראשוניים (חוץ מאלו שאפשר להשיגם באינטרנט) מופיעים במקראה, למכירה ב"צומת ספרים".
- איסוף מידע לגבי סוגות השירה (הז'אנרים) מתוך ספרי-עזר או דרך האינטרנט מוטל על הסטודנט/ית.

א: סוגות (ז'אנרים)

למרץ **שירי משחק, אהבה והשכלה** 13

ציילענישן / שירי מניין

אלע וואסערלעך פליסן אָוועק / כל פלגי מים ירחיקו לזרום - עם תווים

אליקום צונזער – די בלום / השושנה (1867) – עם תווים
די סאָכע / המחרשה (1888) – עם תווים

20 למרץ הבלדה והמשל

י.ל. פרץ – דריי נייטאָרינס / שלוש תופרות (1895)
אליעזר שטיינבאָרג – דער טיש וואָס פרעגט קשיות / שולחן מקשן
משה-לייב האַלפערן – דער פויגל / הציפור
איציק מאַנגער – די באַלאַדע פונעם לייזיקן מיט דעם געקרייזיקטן / בלדה על מוכה-הכנים והצלוב
באַלאַדע פונעם שנירל קרעלן / בלדה על מחרוזת הכוכבים

הלן ביר, "הבלאדות של איציק מאנגר: האמנם הן מורשת אירופית?" חוליות 10 (2006): 59-67
<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2007/000725365.pdf>

27 למרץ השיעור בוטל (המרצה בשוודיה מטעם אב"ג)

3 לאפריל האודה, הווילנל והסוניטה

משה קולבאק – ווילנע / וילנה (1926)
אהרן גלאַנץ-לעיעלעס – ווילאַנעל פון מיסטישן ציקל / וילנל על מחזור-המסתורין (1924)
מאַני לייב – ניטל / חג-המולד
אויפשריפט אויף מיין מצבה / פה נטמן

10 לאפריל חופשת פסח

17 לאפריל שיר מחאה וקינה

יעקב גלאַטשטיין – אַ גוטע נאַכט, וועלט / לילה טוב, עולם (1938)
זישא לאַנדוי – פאר אונדזער חרוב יידיש לעבן / בעד חיינו (1914)
יעקב גלאַטשטיין – דאָ בין איך קיין מאָל נישט געווען / פה אף פעם לא הייתי (1943)
אַן יידן / בלי יהודים

ב: זרמים

24 לאפריל די יונגע: השיר הסימבוליסטי

מאני לייב – שטילער, שטילער / שקט, שקט (1914)
זישא לאַנדוי – פאַראַנען ווערטער / ישנן מילים...
משה-לייב האַלפערן – דער גאַסן-פויקער / המתופף בחוצות

31 לאפריל די כאליאסטרע: השיר האקספרסיוניסטי

פרץ מאַרקיש - פתיחה לכאַליאַסטע (1922)
מאַקס עריק – לשון האקספרסיוניזם היהודי (1922)
מלך ראוויטש – דער חרם / החרם (1916)
דוד האָפשטיין – פראָצעסיע / תהלוכה (1919)
פרץ מאַרקיש – פון "די קופע" / מתוך: הערמה (1922)

אברהם נוברשטרן, "חזיונות וקץ: גאולה ומוות בפואמה המודרניסטית ביידיש", "יאבדו שמים וארץ: שירת האפוקליפסה היידיש, תרגום מיידיש עידו בסוק. הוצאת קשב לשירה.

8-15 למאי אין זיך: השיר האינטרוספקטיבי

בנימין הרשב, "אינטרוספקטיביזם—פואטיקה מודרניסטית", "אינטרוספקטיביזם בניו יורק כולל מבחר שירי א. לילס, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1997.
יעקב גלאַטשטיין – 1919
אָוונטברויט / לחם-ערב
פון קינדער-צימער / מחדר הילדים (1929)
אהרן גלאַנץ-לעיעלעס - דער גאָט פון ישראל / אלוהי ישראל (1943)

22-29 למאי

ג: מסכות

ה. לייוויק – אויף די וועגן סיבירער / בדרכים בסיביר
משה-לייב האַלפערן – Memento Mori
אנא מארגאלין – איך בין געווען אַ מאָל אַ יינגלינג / הייתי פעם נער
ציליע דראפקין – די צירקוס-דאַמע / גברת הקרקס
אהרן גלאַנץ-לעיעלעס – פאביוס לינדס טעג / ימיו של פאביוס לינד
יוסף ראלניק – מיר האָבן אַזעלכע פראָסטע געזיכטער / יש לנו פנים שכל-כך פשוטים הם
שכנים / שכנים

אברהם נוברשטרן, "הקולות והמקהלה: שירת נשים ביידיש בין שתי מלחמות העולם", בקורת ופרשנות 40 (2008): 105-117.

5-19 ליוני

ד: שני משוררים בין מרחב לזמן

איציק מאנגער - לאַמיר-זשע זינגען / הבה נשיר
אויפן וועג שטייט אַ בוים / על הדרך עץ עומדת – עם תוויים
מתוך: מדרש איציק (1935) – חווה ברענגט אָדמען דעם עפל / חוה מביאה לאדם את התפוח
כ'האָב זיך יאָרן געוואָלגערט / הן נדדתי שנים על שנים (1958)

אברהם סוצקעווער – אין טאָרבע פונעם ווינט / בתרמילו של הרוח (1935)

רעגנס פון פאַרבן און בלומען / גשם, צבעים ופרחים (1940)
איך ליג אין אן אָרון / בארון המתים (1941)
א וואָגן שיך / קרון נעלים (1943)
אונטער דיינע ווייסע שטערן / תחת לובן כוכבך (1943) – עם תווים
פאַרפרוירענע יידן / יהודים קפואים (1944)
פּאַעזיע / השירה (1954)
ווער וועט בלייבן, וואָס וועט בלייבן? / מי ישאר, מה ישאר? (1974)

מקורות

הלן ביר, "הבלאדות של איציק מאנגר: האמנם הן מורשת אירופית?" *חוליות* 10 (2006): 59-67
<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2007/000725365.pdf>

משה בסוק, עורך, *מבחר שירת יידיש למן י.ל. פרץ עד ימינו*, בליווי מבוא, סקירות-הערכה ותמונות המשוררים. ת"א: הקיבוץ המאוחד, 1963.

משה גורלי, משה ביק, וגדעון אלמגור, עורכים, *די גאלדענע פאווע: יידישע פאלקסלידער*, כתיבת תווים: ברונם ריינארד. חיפה: המוזיאון וספריית אמלי למוסיקה, 1970.

בנימין הרשב, "הבית הטיפוסי של שיר העם ביידיש", בתוך *התרבות האחרת: יידיש והשיח היהודי (י-ם)* (2006), 212-231.

בנימין הרשב, עורך ומתרגם, *אינטרוספקטיביזם בניו יורק כולל מבחר שירי א. לילס* תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1997.

בנימין הרשב, עורך, *מאניפסטים של מודרניזם*. מהדורה מורחבת ומתוקנת. ירושלים: כרמל, 2001.

בנימין הרשב, עורך, *שירת היחיד בניו-יורק: דיוקנאות של ארבעה משוררי יידיש ומבחר שיריהם בתרגום עבר*. ירושלים. כרמל, תל-אביב: המכון הישראלי לפואטיקה וסמיוטיקה ע"ש פורטר, אוניברסיטת תל-אביב, 2002.

אוריאל ויינרייך, "תורת החרוז ותולדות התרבות", *הספרות כרך ב' מס' 4* (1971): 750-761.

שמשון מלצר, עורך ומתרגם, *על נהרות: עשרה מחזורי מיידיש*, הקדים מבוא דב סדן והוסיף רשימות ביוגרפיות, משה שטארקמן. תל אביב: ספרית פועלים: יחדיו, 1976.

אברהם נוברשטרן, "הקולות והמקהלה: שירת נשים ביידיש בין שתי מלחמות העולם", *בקורת ופרשנות* 40 (2008): 61-145.

אליקום צונזערס ווערק: קריטישע אויסגאבע, ערך מרדכי שעכטער. נ"י: ייווא, 1964.

יוסף רוליק, *שירים נבחרים / געקליבענע לידער*, תרגם שמשון מלצר. ת"א: קרני, 1980.

Miriam Udel-Lambert, "The Fables of Eliezer Shteynberg and the Modernist Relocation of Ethics," *Prooftexts* 26:3 (2006)